

rálních nelze též prodávati ani zasílati v nádobách a v uzavření (kapsle, známka, vypálené znamení a pod.) podobném nebo stejném, v jakých zasílají se přírodní vody minerální (vým. stát. min. ze dne 24. září 1865 č. 16293).

Ministerstvo sprav. obnovilo rozhodnutím svým ze dne 12. května 1868 č. 6520 nařízení bývalého min. státního ze dne 24. září 1865 č. 16293 příkázavši, aby byla učiněna vhodná opatření k nejdůraznějšímu zamezení prodeje a obchodu uměle vyráběných, padělaných vod minerálních (vyhl. místodrž. pro Čechy ze dne 23. května 1868 č. 15 str. 40 z. z.).

Místnosti určené ku přípravě vod minerálních a ku prodeji sodovky a jiných uměle vyráběných vod dlužno opětovně prozkoumati během jara a léta (rozh. min. vnitř. ze dne 22. dubna 1865 č. 7522 — viz i čl. Voda sodová).

Prameny (v právu vodním).

I. P o j e m.

Prameny jsou vody obsažené v pozemku a z něho vyvěrající. Prameny mající oblast svou i vznik v pohoří (v horách) slují prameny horskými, kdežto četné prameny vznikají z vod pozemních, a jen tyto prameny mohou zpravidla jeviti se předmětem soukromého práva, jsouce zůstaveny užívání vlastníkovu a nabývány jsouce zpravidla zřízením studní. Rozeznávají se pak prameny stálé (permanentní) a prameny občasně (periodické), podle toho, jsou-li tu trvale nebo jen jistý čas a na to se ztrácejíce; dále se činí rozdíl mezi prameny stojícími, stoupajícími, a tekoucími. Stojící a stoupající prameny mají jen pohyb kolmý stoupající a klesající v nějaké kotlině (prohlubině), v které jsou uzavřeny a odtékají teprve tehdy, překročí-li voda tuto prohlubinu. V četných případech nevyvěrá však zdroj těchto pramenů vůbec nad povrch, nýbrž snaží se odtéci, pokud se týká, odtéká pod zemí. Tekoucí prameny vystupují však ihned se svislým pohybem z půdy. Stav výšky pramenů v půdě řídí se stavem hladiny vody v řekách; množství a trvání pramenů závislo jest na množství a rozdělení meteorického podkladu, na povaze kamení, kde se tvoří prameny, na objemu oblasti, kterou pramenu přivádí atmosférická voda. Ztratí-li se pramen, nalezne se zpravidla opět prohloubeným kopáním.

II. V o d n í z á k o n y pojednávají v § 4 lit. a) d) o pramenech a jich odtoku. Zákon přiznává držiteli pozemku vodu pod zemí utajenou v jeho pozemcích a odtud pramenící t. j. přiznává mu vlastnické právo k vodě této. Zdroj na světlo nevyvěrající, avšak obsažený pod zemí v pozemcích není pojat v § 4 lit. a). Peyrer táže se proto, jakou právní povahu má zdroj t. j. ona voda, která nevyvěrajíc na povrch skrývá se v pozemcích, občas též tu i tam (na některých místech) na povrch vyráží nebo nalézá se ve spojení s nějakou vodou nad povrchem; dále se táže, má-li zákonodárství vůbec a zákon o právu vodním zvlášť nějaký vliv na zdroj, a dospívá k tomu výsledku, že otázky tyto posuzovati jest podle ustanovení občanského zákoníka. Jestliž věcí ve smyslu obč. zákoníka vše to, co slouží potřebám člověka; jen takováto věc jest předmětem práva majetkového, zdroj nad povrch nevyvěrající není zpravidla způsobilým sloužití potřebě vlastníka pozemku a stává se teprve tehdy předmětem práva soukromého, jakmile se ho upotřebiti dá; při tom podotýká Peyrer, že § 297 o. o. z. pokládá za příslušenství nějaké nemovité věci prostor

vzduchový nalézající se nad věcí tou v kolmé čáře, nikoli však ony věci, které jsou pod pozemky ve svislé čáře, pročež nelze považovati zdroj nad povrch nevyvěrající za příslušenství pozemku. (Jinak soudí Randa; viz jeho Právo vlastnické.)

III. Vlastníku pozemku jsou však bezpodmínečně odňaty:

1. Solné prameny, které mohou býti ku příkazu úřadů finančních zničeny nebo vyvlastněny (§§ 409, 410 ř. cel. a monop.).

2. Vody cementové náležející k předmětům regálu horního (§ 3 hor. z.).

3. Co se však týče pramenů minerálních, léčivých a zdravotních studní, příslušejí prameny tyto ve smyslu § 4 lit. a) vlastníku půdy, jakož i užívání jich, pokud ovšem třetí osoby nenabýly k nim nějakého práva. Co do (zavření) používání a prohloubení léčivých pramenů, co do zřízení a udržování k tomu potřebných zvláštních zařízení, jako: vodovodů, pump atd., dále co do užívání jich vod a vodních zařízení mají průchod předkem ustanovení zákona o právu vodním (§§ 10 a 16 atd.). Pokud se pak léčivých pramenů užívá jako zdravotních prostředků, podléhají všeobecným zákonům zdravotním, jakož i zvláštním ustanovením, která byla v té příčině pro jednotlivé prameny vydána.

IV. Ochrana pramenů.

Rakouské právo nevykazuje zvláštního zákona na ochranu pramenů, nýbrž všechna ustanovení zákonná na ochranu pramenů obsažena jsou jednak v zákonu horním, jednak v zákonu lesním a jednak v zákonu vodním (srv. též čl. Prameny léčivé). Než ani tato veškerá ustanovení — jak nabyté zkušenosti s důstatek dokazují — nedostačují k vydatné ochraně pramenů léčivých, a tak se i stalo, že vynikající oblasti pramenů nanejvýš ohroženy jsou nebo nebezpečí vydány zvláště hornictvím. Aby se tato mezera v zákonodárství vyplnila, přikročilo se k tomu prostředku, že utvořeny cestou nařízení t. zv. ochranné okresy pramenů, v nichž podrobeno hornictví rozmanitým obmezením; než ani toto opatření neosvědčilo se býti dostatečnou ochranou proti zasahování do oblasti pramenů. Tak zvláště teplická katastrofa obrátila pozornost vlády a zákonodárných sborů na tento předmět; avšak doposud nepodniklo zákonodárství ničeho, aby léčivé prameny nepostradatelné pro veřejné a všeobecné zájmy došly trvalé a vydatné ochrany. Budiž zde je podotknuto, že na základě § 18 zák. hor. byly stanoveny pro celou řadu léčivých pramenů ochranné okrsky, mezi nimiž uvéstí sluší: Baden u Vídně (nál. ze dne 3. října 1879 č. 1497), Karlovy Vary (rozh. min. orby a min. ze dne 17. ledna 1882, č. 5461 z r. 1881), Františkovy Lázně (rozh. min. orby a sprav. ze dne 7. května 1883, č. 13 867), Gastýn (nál. ze dne 22. srpna 1871, č. 530), Kron-dorf (nál. ze dne 5. února 1881, č. 263), Mariánské Lázně (nál. místodrž. ze dne 31. prosince 1866, č. 52754), Novou Ves (pol. okres Teplice, (nál. ze dne 20. prosince 1875, č. 3960), Bylany (nál. ze dne 8. června 1870), Římské Lázně (Römerbad) (nál. ze dne 3. srpna 1874, č. 1681), Sangerberg (nál. ze dne 27. října 1871, č. 3895), pro kyselku u Rohatce (nál. ze dne 1. dubna 1876, č. 1140), Teplice (rozh. min. orby a sprav. ze dne 4. června 1875, č. 4220), Tüffer (nál. ze dne 13. července 1885 č. 881). O řízení co do stanovení takovýchto ochranných okresů obsahuje bližší ustanovení § 222 hor. zák. a § 113 prováděcího předpisu. § 222 stanoví: Příhodí-li se při provozování horním události, které ohrožují bez-

pečnost osob, budov, pozemků, léčivých pramenů, studen neb jinakých zařízení, má horní úřad naříditi potřebná bezpečnostní opatření, k čemuž zpravidla přizvati jest politický úřad. Je-li nebezpečí v prodlení, má učiniti neodkladná opatření k ochraně a bezpečnosti bližší nebo dříve o události zvěděvší úřad, přibera potřebné znalce, o dalších opatřeních srozuměti se, jak předepsáno. Nastoupí-li některá událost naznačená v § 222 zák. hor., má revírní úřad horní vyslati komisaře a současně pozvati politický úřad okresní, který sám vyšle též k vyšetřování komisaře. Neshodnou li se oba komisaři o volbě opatření, má horní komisař ihned pozvati dva osvědčené znalce. Protokol o tom sepsaný předložiti jest revírnímu úřadu hornímu, kterému přísluší podati nález a sděliti jej okresnímu úřadu k vyjádření; schválí-li okresní úřad nález ten, má jej revírní úřad horní ihned zhotoviti. Neshodují li se oba úřady, dlužno celý akt předložiti k rozhodnutí hornímu hejtmanství; mezi tím však má revírní úřad horní učiniti ona prozatímní opatření, která shledá nutnými a příhodnými ku bezpečnosti ohroženého předmětu (§ 113. prov. předpisu).

Prarodiče viz Ascendenti a Posloupnost dědická zákonná.

Práva osobní.

I. Část všeobecná.

Podmětem nebo nositelem práva jest člověk jakožto osoba, která jest pro svůj rozumový charakter účelem sobě samé a může užití předmětu pro své životní účely. Všichni lidé jakožto takoví jsou právními podměty. Případně praví Ihering: »Jedinká věta, že člověk jakožto takový jest subjektem práva, k čemuž se římské právo prakticky nikdy nepovzneslo, značí pro lidstvo více než všechny triumfy průmyslu; o uskutečnění této zásady musí pracovati tisíciletí.« Osobnost jest základem trvalé způsobilosti ku právům netoliko možné, nýbrž i skutečné. Nelze si mysliti život lidský bez možných a skutečných práv. Člověk jest tedy subjektem práv a způsobilým ku právům od prvního počátku svého žití, již v embryu až do smrti. Mnozí nechtějí embrya uznávati za subjekt právní, nýbrž toliko následkem fikce, jak ji formulovalo římské právo ve větě: »nasciturus pro iam nato habetur, quotiens de commodis ipsius partus quaeritur«; než platné právo chrání i plod zakazujíc vyhnání jeho. Právo osobnosti bylo zvláště vysloveno ve škole Kantovské ve formuli: »Važ si a jednej s každou lidskou osobností vždy jako s účelem právním a nikoli jako s pouhým prostředkem k nějakému účelu.« Důsledně nesmí tedy přede vším žádný člověk sám vzdáti se neb porušiti podmínky bytí osobnosti, jakožto vlastního účelu, tedy žádný člověk nemá vlastní vůlí nebo smlouvou se dáti netoliko do poddanství, otroctví, nýbrž vůbec nesvoliti trvale k něčemu právnímu nebo k nějakému právu, jímž by snížena byla jeho osobnost na pouhý prostředek, na věc. Jeť také každá smlouva, kterou se osobnost lidská porušuje, tupí, zneuctívá, netoliko nemravná, nýbrž i bezprávná, nicotná. V právním stavu společnosti uspořádaném zákony má každý vykonávati své právo ve formě zákona a bylo-li mu v jeho právu ublíženo, má žádati a nabýti ochrany od zákona. Osobnost jest základem trvalé způsobilosti ku právům.

II Rakouské právo.

Zásady a stanoviska právě naznačené přijal v celku i náš občanský zákon. Obč. zákonník nepodává definice osobních práv, nýbrž vytýká